

THÔNG TIN HOẠT ĐỘNG KHOA HỌC

HỘI THẢO KHOA HỌC QUỐC TẾ

HƯỚNG TỚI CỘNG ĐỒNG ĐÔNG Á - CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC

Trong hai ngày 16 và 17 tháng 9 năm 2005, Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội đã tổ chức Hội thảo khoa học quốc tế với chủ đề "Hướng tới Cộng đồng Đông Á - cơ hội và thách thức" với sự tài trợ của Quỹ Nhật Bản (Japon Fondation) và sự phối hợp của GS. Kataoka Sachihiko. Chủ tịch Tổ chức mạng lưới toàn cầu (GN 21).

Nhiều nhà khoa học đến từ Nhật Bản, Thái Lan, Malaixia, Trung Quốc cùng đông đảo học giả Việt Nam đã trình bày tham luận theo 3 chủ đề về Kinh tế Đông Á, Văn hoá Đông Á và Quan hệ quốc tế Đông Á. Các tham luận, bình luận và ý kiến thảo luận xoay quanh 5 vấn đề chính sau đây:

Một, ý tưởng về Cộng đồng Đông Á được khởi phát từ sáng kiến của Thủ tướng Malaixia Mahathir Mohamed từ năm 1990 về nhóm kinh tế Đông Á EAEG, được sự hưởng ứng của một số nước, đồng thời cũng gặp trở ngại từ một số nước khác nên chưa trở thành hiện thực. Tuy vậy sự hợp tác giữa các nước Đông Á mà cụ thể là sự hợp tác ASEAN + 3, ASEAN + 1 đã đem lại hiệu quả thiết thực, nhất là từ sau cuộc khủng hoảng tiền tệ châu Á năm 1997. Do nhu cầu phát triển kinh tế và thực tiễn xã hội, ý tưởng về việc tiến tới một cộng đồng Đông Á ngày càng chín muồi. Hội nghị cấp cao ASEAN + 3 họp ở Viêngchăn tháng 11/ 2004 đã nhất trí về việc tổ chức Hội nghị cấp cao Đông Á lần thứ nhất tại Malaixia vào cuối năm 2005. Như vậy, từ ý tưởng ban đầu, đến nay,

việc tiến tới một cộng đồng Đông Á đã trở thành ý tưởng chung được nhiều người quan tâm, và đã đi vào chương trình nghị sự của nhiều hội nghị.

Hai, nhìn từ góc độ địa lý, Cộng đồng Đông Á trong tương lai sẽ bao gồm những nước nào? Có thể coi ASEAN + 3 như cái cốt lõi của Cộng đồng Đông Á nhưng nó không chỉ là như vậy. Cộng đồng Đông Á nên được coi là một khái niệm mở, không hoàn toàn thu hẹp theo vị trí địa lý tự nhiên mà còn kết hợp những vấn đề lợi ích của các quốc gia muốn gia nhập nên vấn đề cần được xem xét từ góc độ địa kinh tế và địa chính trị. Cho nên, phạm vi của Cộng đồng Đông Á ở phía Bắc có thể bao gồm cả Mông Cổ, CHDCND Triều Tiên; phần phía Nam có thể bao gồm cả Ấn Độ và vài nước xung quanh. Cũng có khả năng mở rộng phạm vi của Cộng đồng này tới Australia và New Zealand. Phần Viễn đông của Nga và sự quan tâm của Mỹ cũng là những yếu tố cần tính đến. Đương nhiên đây là dự báo về những khả năng mà chưa phải là vấn đề được xác định.

Ba, nhiều ý kiến tập trung vào vấn đề vì sao phải tiến tới thành lập một Cộng đồng Đông Á. Nhìn trên phạm vi toàn cầu thì sự hình thành các khu vực đang là xu thế phát triển của thế giới với sự ra đời của Liên minh châu Âu EU đã và đang mở dần về phía đông, Khu vực thị trường tự do Bắc Mỹ NAFTA đang tiến dần xuống vùng Trung và Nam Mỹ, Tổ chức thông nhất châu Phi UAO đã chuyển thành Liên hiệp châu Phi AU ... Ngay

ASEAN trong 10 năm qua cũng mở dẫn số lượng thành viên từ ASEAN 6 thành ASEAN 10, trở thành một tổ chức toàn ĐNA. Có nhiều yếu tố thúc đẩy sự ra đời của các tổ chức khu vực, song nhu cầu phát triển kinh tế, mở rộng thương mại và đầu tư là động lực chủ yếu và có ý nghĩa quyết định mà các nhà kinh tế học đã phân tích. Nhu cầu về việc thành lập một Cộng đồng Đông Á cũng xuất phát từ thực tiễn chung đó, nhất là từ sau cuộc khủng hoảng tài chính năm 1997.

Bốn, vấn đề được quan tâm là sự phân tích những mặt thuận và không thuận của việc thành lập Cộng đồng Đông Á trong bối cảnh quốc tế hiện nay. Cũng có thể coi đây là những cơ hội và thách thức đối với sự ra đời tổ chức này.

Sự gắn gũi về vị trí địa lý và truyền thống văn hoá, mối quan tâm chung về sự phát triển kinh tế và gìn giữ an ninh chính trị, xu thế hoà bình và hợp tác của môi trường quốc tế sau chiến tranh lạnh ... là những điều kiện thuận lợi cho việc tiến tới một cộng đồng khu vực Đông Á. Nhưng ngay trong những yếu tố thuận đó cũng có mặt hạn chế của nó. Cụ thể là tính đa dạng của các quốc gia về chế độ chính trị, về trình độ kinh tế, về những ấn tượng lịch sử, về sự khác biệt văn hoá, tôn giáo và tâm lý xã hội ... sẽ là trở ngại để tạo dựng một cơ chế rộng lớn bao hàm nhiều quốc gia. Mối quan hệ giữa các quốc gia, đặc biệt là giữa các nước lớn ở bên trong khu vực cũng như bên ngoài khu vực có thể là yếu tố thúc đẩy, cũng có thể là yếu tố kìm hãm tùy theo lợi ích của mỗi bên trong từng vấn đề, từng thời điểm. Những điểm nóng trong

các vấn đề Bắc Triều Tiên, Đài Loan, các vụ tranh chấp lãnh thổ và lãnh hải luôn ẩn chứa nguy cơ bùng nổ làm cho tình hình căng thẳng bất an.

Năm, các tham luận đều phản ánh phần nào thái độ và chính sách của nước mình đối với sự hợp tác giữa các nước Đông Á và hầu như sự cần thiết thành lập một Cộng đồng Đông Á đã được khẳng định. Việc tổ chức Hội nghị cấp cao sắp tới tại Kuala Lumpur vào cuối năm nay đã minh chứng điều đó. Có thể tìm thấy ở đây sự nhất trí về tính cấp thiết của việc thành lập một Cộng đồng Đông Á, song còn quá sớm để tin rằng điều đó sẽ trở thành hiện thực trong một thời gian trước mắt. Làm sao gạt bỏ những trở ngại xuất phát từ bên trong và bên ngoài khu vực, tìm được một mẫu số chung về thang giá trị Đông Á, định ra một lộ trình khả thi về việc hình thành tổ chức với những bước đi hợp lý, thiết lập cơ cấu hợp lý để điều hành các hoạt động của tổ chức này... Đó là những vấn đề đặt ra và phải trong một thời gian dài sau này, cỗ máy Đông Á mới thực sự hình thành và chuyển động.

Kết quả thành công của Hội thảo lần này được coi như bước mở đầu cho tiến trình tìm hiểu và dự báo khả năng của Cộng đồng Đông Á. Theo tuyên bố bế mạc của Hiệu trưởng PGS.TS. Phạm Xuân Hằng thi Trường ĐHKHXHNV - ĐHQGHN sẽ thiết lập Chương trình nghiên cứu về Cộng đồng Đông Á với sự tham gia của các nhà khoa học Việt Nam và nước ngoài, nhằm góp phần thúc đẩy việc tiến tới thành lập tổ chức Cộng đồng Đông Á trong tương lai.

Hồng Dương